

Skånings härad

Jungs sn, kyrkan

P. A. Säve noterar i *Berättelse* 1863, s. 156 (ATA): »Kyrkodörren med runor (Lilj. 1689) var naturligtvis förstörd!» L 1689 är emellertid identisk med en nu förkommen gravsten, Vg 64. Säves slutsats har föränletts av Liljegrens platsbestämning (*Runurkunder*, 1833) »Jungs kyrkodörr». Redan Hans Hildebrand har insett misstaget, när han i en not till den tryckta utgåvan av Säves berättelse i *ATS* 3 (1873), s. 131, frågar sig: »Måne icke Liljegren menar en grafsten i kyrkdörren?»

210. Saleby sn, kyrkan

Pl. 164, 165

Litteratur: L 1985, T 28. Kyrkoinventarium 1583 (RA, *Acta ecclesiastica*, vol. 36, tr. i VFT 3: 3–4, 1912), 1696, 1715 (GLA sign. Saleby K I: 2), 1775 (sign. Saleby K I: 3), 1829, 1918 (ATA); P. Strandman, *Beskrivning 1747* (i Saleby K I: 2, s. 405, avskr. i E. Östmans nedan nämnda *Beskrifning*), *Beskrifning om Saleby* ^{18/12} 1749 (avskr. i Sundholmska saml.: Saleby, Skara Stifts- o. landsbibl.), s. 43; O. Celsius, *Utlåtande* ^{7/10} 1747 (i avskr. bevarat i Saleby K I: 2, s. 404, samt i Östmans *Beskrifning*); Sv. W[ilskma]n, *Uppteckning* ^{28/10} 1747 (i Sundholmska saml.: Saleby, s. 47), d:o i Wilskmans saml. *De singulis in dioecesi Scarensi parochiis III* (Skara Stifts- o. landsbibl.); Osign. och odat. *beskrivning* (mitten av 1700-talet, hs i UUB sign. Nordin 73, bl. 118); E. Götlén, *De Runarum in Svecia occasu I* (diss. Ups. 1771, præs. J. Ihre), p. 9, rec. i *Lärda Tidningar* 1771 nr 53, s. 211; E. Östman, *Beskrifning öfver Saleby Församling*, 1785, (hs i UUB sign. S 95); C. G. G. Hilfeling, *Resa 1792* (KB F m 57: 1, red. av P. Tham), s. 1f.; P. Tham, *Egna Manuscripter Och Siöborgs Resor* [1794], s. 106f. (ATA); N. H. Sjöborg, *Inledning Til Kännedom af Fäderneslandets Antiquiteter* (1797), s. 153 f., *Samlingar för Nordens fornälskare* 1 (1822), s. 28, 2 (1824), s. 21, 28, 3 (1830), s. 134; P. E. Lindskog, *En korrt beskrifning om Skara stift* 1 (1811), s. 76; J. G. Liljegren, *Uppteckning* (i *Fullständig Bautil*, ATA), *Runlära* (1832), s. 166; G. Brusewitz, *Westergötland*, 1862, s. 152f. (ATA); P. A. Säve, *Vestergötland 1863*: 2, s. 30 (hs i UUB sign. S 40 1, fältprotokoll till följ.), *Berättelse* 1863, s. 157 (ATA, tr. i *ATS* 3, 1872, s. 132); H. Hildebrand, *Den kyrkliga konsten under Sveriges medeltid* (1875), s. 412f., (2. uppl. 1907), s. 167, *Sveriges medeltid* 1 (1879), s. 502, 3 (1898–1903), s. 712; G. Stephens, *ONRM* 3 (1884), s. 84 not 5, 4 (1901), s. 2; A. Noreen, *Altschwedische Grammatik* (1904), s. 494; E. Ålund, *Runorna i Norden* (1904), s. 70; A. Grape, *Studier över de i fornsvenskan inlånade personnamnen* 1 (1911), s. 85 not 1; F. Uldall, *Brev t. M. Åmark* ^{10/4} 1911 (ATA); M. Åmark, *Om Sveriges äldsta kyrkklockor* (i *Fornvännen* 1912), s. 73, 79, *Upplands medeltida kyrkklockor* (i UFT 9: 38, 1923), s. 120, *Kyrkklockor, klockare och klocksåger i Dalarne* (1928), s. 9, *Kyrkklockor och klockringning* (i *Tidskrift för kyrkomusik och gudstjänstliv* 1937), s. 116, *Medeltida kyrkklockor* (i: *Skara stift i ord och bild*, 1949), s. 73, 174, i *Borås Tidning* ^{1/9} 1951, *Sveriges medeltida kyrkklockor* (1960), s. 13, 241f.; O. v. Friesen, *Art. Runenschrift* (i: J. Hoops, *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde* 4, 1918–19), s. 46, *Ds i Runorna* (*Nordisk kultur* 6, 1933), s. 232f.; H. Jungner, *Gudinnan Frigg och Als härad* (1922), s. 394 f.; T. Wennström, *Om runor och magi* (i: *Studier t. J. Mjöberg*, 1926), s. 288f.; E. Brate, *Sveriges runinskrifter* (2. uppl., 1928), s. 90f.; E. Klein, *Bilder ur Sveriges historia* 1 (1931), s. 159; *Skaraborgsbygden* 4 (1931), s. 341; *Skara Tidning* ^{13/1} 1932; O. Sjögren, *Sverige* 4 (1933), s. 359; *Handl. 1934 i ATA*; L. Jacobsen o. E. Moltke, *Danmarks Runeindskrifter* (1942), sp. 201, 351, 836; *Handl. 1963–64* (ang. ändrad placering av klockan) i ATA; *Västgötabygden* 1964, s. 329; L. Musset, *Introduction à la Runologie* (1965), s. 335.

Äldre avbildningar: Teckning i Hilfeling a.a., kopia i Liljegren, *Fullständig Bautil*; Sjöborg a.a. 2, fig. 6; Brusewitz, kopia av inskriften i a.a.; O. Erlandsson, heliotypi i T 28; S. Welin, foto 1889 (ATA); Hildebrand a.aa. 1898–1903, 1907; Ålund a.a.; Jungner a.a.; Brate a.a.; Klein a.a.; H. Faith-Ell, fotos 1934, 1938 (ATA); Åmark a.aa. 1949, 1960.

Sveriges märkligaste runklocka hänger i en klockbock på Saleby kyrkogård NO om kyrkan. Intill 1963 hade den som lillklocka sin plats i Saleby kyrktorn tillsammans med den år 1725 gjutna storklockan, i vilken

Fig. 330. Saleby gamla kyrka, som revs 1894.
Foto S. Welin 1892.

ingå två äldre klockor som blivit obrukbara. Våren 1963 brast emellertid hängjärnet i den medeltida lillklockan. Klockan togs ned och ersattes 1964 med en ny, den nuvarande mellanklockan. Runklockan stod sedan ett par år på golvet i vapenhuset i tornets bottenvåning. Sin nuvarande placering erhöi den år 1966. Elektrisk ringning installerades i Saleby kyrka 1958. Nu sker ringningen med lillklockan åter för hand men i begränsad omfattning, helgmålsringning inför de stora helgerna samt vid konfirmation och gravsättning.

Den nuvarande kyrkan uppfördes år 1893 i nyromansk stil. Dess företrädare, fig. 330, som revs 1894 var ursprungligen byggd på 1100-talet. Till de äldsta partierna hörde tornet, där runklockan sålunda tidigare har haft sin placering. Frågan huruvida klockan ursprungligen har tillhört Saleby kyrka kan icke med full säkerhet besvaras. Se M. Åmark, *Sveriges medeltida kyrkklockor* (1960), s. 241. Om de båda äldre klockorna, som år 1725 omgötos till en, vet man ingenting annat än att den ena dessförinnan gjorde tjänst som stor-klocka, tills någon gång i april 1724 »ett stort Malmstycke ... fallet ur brädden på samma Kläcka, och så när slaget 3 karlar til död, som då woro uppe och ringde», samt att den andra var sprucken redan 1696. Kyrkans klockbestånd över huvud taget känner man först från år 1583 (kyrkoinventariet): »Klocker 3 ste». I inventariet 1696 heter det »kläcker Beholdna 2 / dito Sprucken 1». De tre klockorna svara mot runklockan och de båda nedsmälta klockorna. Runklockan redovisas även i kyrkans senare inventarieförteckningar. 1775 års kyrkoinventarium: »2 st Klockor den större om Siu Skeppund den andra liten med åretal 1228.» Kyrkoinventariet 1829: »Uti tornet hänga tvenne Klockor: Den största ... guten i Scara Anno 1725 ... Den andra eller lille Klockan är utan några Zirater. Vigten kan ej upgifvas. Klockan märkvärdig för sin ålder och Runeinskrift.»

I kyrkans räkenskaper speglas församlingens omsorger om klockorna. »Kiöpt i Giöteborg Nye kläcke-strängar til stor- och lillklockan 10 famnar à 3 öre f. 30 [öre]. J förslön gifwet 4 [öre]. — För smörja til kläckorna 4 [öre]», heter det den 24 juni 1709. Den årliga utgiften för smörja steg under 1700-talet först till 8 öre och senare till 12 öre. År 1723 betalades »Smeden Bryngel på St. Backa för en nygiord Jernwind til Lilla klockan 10 [öre]». Och i sockenstämmoprotokoll den 7 maj 1730 läser man: »Lilleklockan behöfwer äntel. ny axel som skall anskaffas.» Beslutet effektuerades synbarligen icke, ty i protokollet den 15 maj

1732 upptages ärendet ånyo: »Ny Axel til Lilla Kläckan bör och äntel. förskaffas.» Ringningssederna äro också föremål för diskussion: »Påstode Sochnemänerena att i stället för klämtningen, måtte ringas till bönen med lilla kläckan, som bewiljades» (15/6 1746).

Att Saleby lillklocka bar runinskrift, framskymtar i äldre handlingar icke säkert förrän 1747. Från sagda år finns i kyrkboken (K I: 2, s. 405) en uppteckning av lillklockans runinskrift med translitteration och översättning utförd av kyrkoherden i Saleby, Petrus Strandman, fig. 331. På motstående sida (404) i samma kyrkbok finns i avskrift ett utlåtande av Olof Celsius d. y. över inskriften, daterat den 7 oktober 1747 och ganska allmänt hållet. Dess början lyder: »Denna Inscription är artig och sälsynt emedan man hijt tills, funnit få andra runskrifter än de, som på stenar fordom blefit uth hugne. Desse runor äro af Munkarne skapade af de äldre, som äro simple och rene ifrån punctar el^f genomstigningar. Sielfva skriften el^f runarten, träffar således inn, med det åhretahlet, som är antechndt nⁿ 1228». Samtidig eller möjligen något yngre är en osignerad och odaterad beskrivning, som ingår i Nordinska handskriftssamlingen i UUB, sign. Nordin 73. Den ger förutom tolkning även språkliga och kulturhistoriska synpunkter på inskriften, se nedan s. 387. I kyrkoherde Eric Östmans *Beskrifning öfver Saleby Församling*, 1785, refereras utförligt till Strandmans uppteckning och Celsius' utlåtande.

Synbarligen granskades klockan 1792 av C. G. G. Hilfeling samt av N. H. Sjöborg och P. Tham 1794. P. E. Lindskog skriver 1811 om inskriften under hänvisning till E. Götlin (*De Runarum in Svecia occasu*, 1775) och Sjöborg (*Inledning Til Kännedom af Fäderneslandets Antiquiteter*, 1797). I 1829 års kyrkoinventarium är inskriften upptecknad. G. Brusewitz besökte Saleby kyrka den 28 juli 1862 och »afkalkerade klockans inskrift». P. A. Säre undersökte den följande år, 1863. Senare har den granskats av K. Torin, H. Jungner samt M. Åmark.

Malm. Höjd 73–91 cm. Diameter 76 cm. Kläppen som lossnade 1963 var icke den gamla, som klockan bär på bilden T 28. Den gamla kläppen finns emellertid bevarad i kyrkan. 1966 fick klockan en helt ny kläpp. Klockan erinrar till formen om runklockan i Burseryd (Sm 49) samt de västgötska runklockorna i Tibro (Vg 219), Flakeberg (Vg 221) och Älgårås (Vg 206). Den har vackra proportioner och mjuk silhuett. Kronan är tämligen kraftig med fasade öron. Brädden är horisontell, intill 7 cm bred, skadad i kanten. Kroppen är slät med två skriftband. Det övre, 3 cm brett, är fyllt av ett rutnät. I det nedre, 4 cm brett, löper runinskriften (runföljden 1–84). Runorna 85–105 ha ej rymts inom detta skriftband utan placerats nedanför på slagringen. Även denna kortare inskrift, 3 cm hög, begränsas av gjutna ramlinjer. På slagringen finnas dessutom fyra korsade kors, 8–11 cm höga, och på klockhalsen, omedelbart ovanför det övre skriftbandet, tre sådana kors, 7–8 cm höga. Runinskriften är till största delen rättvänd; endast runföljden 65–83 är retrograd. Inskriften är på det hela taget tydlig. Ören gjutning har dock medfört små, helt omotiverade punkter i många runor.

Inskrift:

·:· **pa** : **iak** : **uar** : **gør** : **pa** : **uar** : **pushundrap** : **tu** : **hundrap** : **tiuhu** : **uintr** : **ok** : **atta** : **fra** :
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50
brp : **gus** : + **a** + **g** + **l** + **a** + ·:· | : **ae** : **maria** : **gracia** : **plena** : | : **dionisius** : **siþ** : **benediktus** :
 55 60 65 70 75 80 85 90 95 100 105

»Då jag var gjord (eg. färdig), då var (det) ettusentvåhundra tjugu vintrar och åtta från Guds börd. AGLA. Ave Maria gratia plena. Dionysius sit benedictus.»

Till läsningen: Före 1 **p** står ett kors med armarna punktformigt avslutade; även i korsets centrum en sådan punkt. Ett likadant kors finns också efter + **a** + **g** + **l** + **a** + ehuru utan gjutränder i korsarmarna. Med utgångspunkt från detta korsformiga sk löper dels runföljden 1–60 rättvänd mot de likaledes rättvända runorna 61–64 **agla**, dels runföljden 65–83 retrograd i riktning mot nämnda formel: 1 → 60 **agla** 83 ← 65. 1 **p** har i likhet med inskriftens övriga **p**-runor gammal form med kort bst. 2 **a** har liksom övriga **a**-runor ensidig bst; nedanför bst finns en droppformig, gjuten punkt, åstadkommen genom en skada i gjutformen. Efter 2 **a** sk i form av två punkter; samma form ha alla sk i inskriftens svenska text. R. 5 har jag uppfattat som en

k-runa med huvudstaven dubblerad, se vidare s. 386; i vinkeln mellan den högra hst och bst har funnits en mindre skada i gjutformen (ej avsiktlig punkt). 8 **r** har på mitten anslutning mellan hst och bst; överdelen av bst är rundad, nederdelen bågböjd; samma form ha samtliga **r**-runor. 9 **g** är stungen liksom 58 **g**, 62 **g**, 73 **g**. 10 **ø** har dubbelsidiga bistavar löpande nedifrån vänster upp mot höger. 15 **a** har lång, bågböjd bst. 22 **n** har liksom övriga **n**-runor ensidig bst. Intet sk finnes efter 19 **s**. 23 **d** och 31 **d** äro stungna med tydliga och välplacerade punkter mitt på huvudstavarna, likaså 84 **d** och 100 **d**. R. 30 är binderuna **un** med **n**-bst ansluten till **u**-bst. Före, mellan och efter de fyra runorna 61–64 **agla** stå korsformiga sk. Före, mellan och efter den latinska textens ord bestå skiljetecknen av tre punkter (:). 67 **e** är tydligt stungen. 76 **c** (1) har $\frac{2}{3}$ runhöjd. 79 **p** är stungen i båda bistavarna. 97 **e** är svagt stungen med en mycket liten punkt. 99 **e** är tydligt stungen.

Avvikelserna i tidigare granskares läsningar hänföra sig huvudsakligen till läsordningen i den latinska texten, uppfattningen av runföljden 61–64 samt stungna runor. Den äldsta uppteckningen, kyrkoherde P. Strandmans 1747, finns återgiven å fig. 331. — Hilfeling (fig. 332): 1 **p** stungen, 5 **ig**, sk efter 19 **s**, vidare 23 **t**, 30 **un** (ej binderuna), 34 **p** stungen, 46 **g**, 61–64 **ata : kalata : +**, 65–67 **iua**, 76 **t**, 81 **i**, 84 **t**, 99 **i**, 100 **p**. — Sjöborg och Tham: 23 **t**, 31 **t**, 62 **k**, 84 **t**, 97 **i**, 99 **i**, 100 **t**. — Säve: 5 **ik**, 97 **i**, 99 **i**. — Torin och i anslutning till honom Noreen: 5 **ik**. — Stephens: 5 **ik**. — Brate: 5 **ik**, intet sk efter 28 **u**. — Jungner: 5 **ik**. — v. Friesen: 3–5 **iaik** (av ristaren rättat från **iaik**). — Åmark: 26 **p** och 34 **p** utelämnade.

Inskriften innehåller alltså först årtalet för klockans tillkomst, 1228, därefter ordet **agla**, vidare änglahälsningen till Maria samt sist en välönskan till Dionysius.

Salebyinskriften är den äldsta kända klockinskriften på annat språk än latin (M. Åmark, *Kyrkklockor, klockare och klocksägnar i Dalarna*, 1928, s. 9, och *Sveriges medeltida kyrkklockor*, 1960, s. 241). Ortografin är med hänsyn härtill förvånande säker. Runan 5 är dock diskutabel. Av många äldre granskare har runan

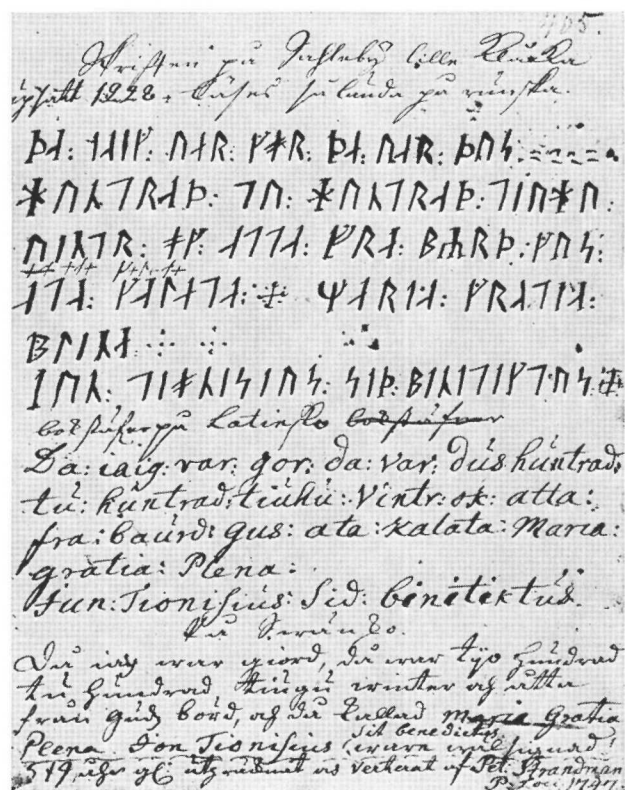

Fig. 331. Vg 210. Saleby sn, kyrkan. Efter P. Strandmans uppteckning 1747.

»och då kallad Maria Gratia Plena» (Strandman, Wilskman), »och åkallades då Maria gratia plena, eller hon kallades Maria gratia plena» (osign. uppteckning). Sjöborg, Tham, Lindskog och Liljegren rättade läsningen till **akla**. I brist på jämförelsematerial gingo dessas tolkningsförsök mer eller mindre tveksamt ut på, att runorna voro initialer i klockgjutarens namn, så även T 28. En liknande åsikt hävdar också T. Wennström (*Om runor och magi*, 1926, s. 290f.), som vill ge runföljden ett reellt innehåll. Om så är fallet, menar han, »torde det ligga nära till hands att tolka runorna *aldra gotæ laghmaþær Æskil*», d. v. s. den från Äldre Västgötalagens lagmanslängd och diplom kände lagman Eskil, som levde intill 1227 eller 1228. »Det är ej otänkbart att Eskil eller hans närmaste skänkt en kyrkklocka till Saleby.» Här skulle uttrycket alltså förstås som initialerna i en donatorsuppgift. Ett försök av Sjöborg (*Samlingar för Nordens fornälskare* 2, s. 28) att tolka **akla** som initialer i »året kristi lekamens anammelses» d. v. s. »en öfversättning af anno incarnationis Christi» vann dessbättre ingen anslutning.

P. A. Sæve gav tidigast (1863) den rätta läsningen **agla**, och H. Hildebrand (*Sveriges medeltid* I, 1879, s. 502) först uppslaget om ordets karaktär av formel: »AGLA är en kabbalistisk formel bestående af begynnel-sebokstäfverna till de hebreiska orden *atha gibbor leolam adonai* (du är stark i evighet, herre), en formel, som man ofta använder som ett skyddsmedel på klockor och ringar.» Uppfattningen har överallt vunnit genklang bland forskarna och lyckligt bestyrkts av allt flera belägg. Se härom L. Jacobsen och E. Moltke i *Danmarks Runeindskrifter* (1942), sp. 627, och där anförd litteratur, likaså Åmark a. a. 1960, s. 242. I västgötskt sammanhang förekommer **agla** även i bokstavsskrift, fyra gånger upprepat, på en klocka från Humla kyrka (nu i Statens historiska museum). M. Åmark har dessutom velat tyda den — för att låna en numismatiskt vedertagen term — »förvirrade» inskriften på lillklockan i Mofalla kyrka som **akla**, en läsning som dock icke kan försvaras (se vidare s. 415). Så sent som i en handskrift från 1800-talets mitt, *C. O. Svahns svartkonstbok*, utg. av J. Sahlgren i *Folkminnen och folktankar* 5 (1918), s. 169f., förekommer ordet (s. 183 i den tryckta utgåvan); språket i handskriften pekar mot nordöstra Småland.

Det andra problemet gäller den sista meningen *Dionysius sit benedictus*. I de äldsta läsningarna har runföljden 65–67 **auē** lästs bakvänt och förbundits med runorna 84–105, varvid man har fått fram en läsning **iun : tionisius : sip : binitiktus** (Strandman, Wilskman, Hilfeling med avvikelser i ett par detaljer). Namnet tolkades Jon Dionysius, och dennes funktion diskuterades. »Lika owisst är, om Ion Dionysius warit kläckgiutarens, eller dens namn, som skiänkt kläckan; ehuruwäl det förra tyckes wara troligare», säger den anonyme upptecknaren vid 1700-talets mitt. Även Götlins tankar gå i denna riktning, när han 1771 som den förste publicerar inskriften: »fusoris haud dubie nomen Jonas Dionysius». Sjöborg och Tham (*Egna Manuscripter*, s. 106f.) lyckades bringa reda i läsordningen, genom att sätta in runorna 65–67 i änglahälsningen och få runföljden 84–105 friställd från den övriga inskriften. Men därmed var problemet icke till alla delar löst. Dionysius är »förmodligen Kyrkans patron», säger Sjöborg (*Samlingar* 2, 1824, s. 21). Av samma åsikt är H. Hildebrand (a. a. I, 1879, s. 502) och K. Torin. Den förstnämnde snuddar också vid tanken att även »klockan haft namnet Dionysius» efter helgonet. Ännu ett uppslag framföres av O. v. Friesen (*Runorna*, 1933, s. 233), nämligen att klockans Dionysius kanske kunde vara identisk med en västgötsk storman »Dyonisios de mulathorp» som i SD 240 (år 1225) nämnes som vittne vid en gränsuppgörelse mellan Alvastra kloster och kronan inför Vartofta häradsting. Mularps socken ligger 4–5 mil SÖ om Saleby. Denne man skulle enligt v. Friesen vara klockans donator. M. Åmark (a. a. 1960, s. 242) är icke benägen att godtaga v. Friesens förslag: »Dels föreligga inga bevis för att denne Dionysius haft några direkta förbindelser med Saleby, som kunnat föranleda honom att skänka klockan dit, så att han hedrats med att få sitt namn i dess inskrift. Dels strider ett sådant antagande, att med helgonnamnet skulle avsetts en världslig, då levande person, fullständigt mot äldre, kyrklig praxis, som i regel, åtminstone på klockor, ej då brukat utsätta andra namn än helgons.»

Utan tvekan ligger helgonuppfattningen närmare till hands. Torin identifierade mannen med Dionysios Areopagita, en enligt Apostlagärningarna kap. 17: 34 av Paulus omvänd grek, vilken traditionen utpekat som Athens förste biskop. Torin hade därmed slagit in på en riktig väg.

Hugo Jungner vidareförde uppslaget om Dionysius' identifierande med ett helgon. Hans utredning

(a.a. s. 394f.) går på ett övertygande sätt ut på, att »Salebyklockans Dionysius tyckes hänvisa på Saint Denis i Paris», stadens förste biskop, som i slutet av 300-talet ljöt martyrdöden genom halshuggning och blev Frankrikes skyddshelgon. Jungners motivering är i korthet, att Saleby under medeltiden stod i nära förbindelse med biskopen och domkapitlet i Skara. Vid tiden för Salebyklockans tillkomst finns i Skara domkapitel en man, som i Äldre Västgötalagens biskopslängd nämnes som den sjuttonde, Stenar. Denne biskop Stenar hade studerat i Paris (H. Schück, *Illustrerad svensk litteraturhistoria* 1, 3 uppl., s. 246), och det har varit naturligt för honom att medverka till det franska helgonets dyrkan i stiftet. Åmark (a.a. 1960, s. 242f.) ansluter sig helt till Jungners uppfattning: »Dionysius måste i detta sammanhang vara helgonet med samma namn, vars dag inföll den 9 oktober. Sannolikt har klockan på sin tid invigts till hans ära.»

Salebyklockan är Sveriges äldsta självdaterande kyrkklocka. Enligt Åmark (a.a. 1960, s. 241) är den sannolikt ett arbete av gjutaren Sköldulv, som har namngivit sig på Tibroklockan (Vg 219), och som möjligen också har gjutit den runristade lillklockan i Burseryds kyrka (Sm 49) med året 1238. Tibroklockans runristare är känd till namnet (»Björn skar mig»), likaså Burserydsklockans (»Björn skrev»), medan Salebyinskriften beklagligtvis är osignerad.

211. Skara, kv. Borgmästaren. Nu i Västergötlands museum

Pl. 181

Litteratur: G. Ullenius, Medeltida jordfynd i Skara 1, Grävningsundersökningarna i kvarteret Borgmästaren (i: VFT 5: 4-5, 1948), s. 142, 144; H. Wideen, Västsvenska vikingatidsstudier (1955), s. 214.

Äldre avbildning: Ullenius a.a. fig. 55.

En mängd medeltida föremål, de flesta från hög- och senmedeltiden, hittades 1947-48 vid arkeologiska grävningar i kvarteret Borgmästaren i centrum av Skara, på tomten för telegrafverkets nybyggnad. Bland dessa finns ett stycke av en träskål med fyra inskurna runtecken. Föremålet, som tillhör Västergötlands museum, inv.nr 86.506: 256, påträffades 1948 vid schaktningsarbeten i omrörd jord.

Av den lilla svarvade skålen återstår endast hälften av botten och en del av sidopartiet. Längd 9,5 cm, bredd 4 cm. Bottenens diameter 8 cm, tjocklek 0,5 cm. Runorna äro intill 3 cm höga. Stödbotten har ett litet skuret kors och på vardera sidan om korset två runor.

Inskrift:

ui + ki

Till läsningen: Av 1-2 **ui** saknas nedersta tredjedelen. Korset har förlorat ett litet stycke av nedre vertikalarman i brottet. 3-4 **ki** äro fullständigt bevarade.

Inskriften utgör med all sannolikhet, såsom redan G. Ullenius har antagit, en märkning med ägarnas initialer. Skålen är medeltida. Runtypernas allmänna karaktär tillåter dock icke en närmare datering av inskriften.

212. Skara, kv. Mercurius. Nu i Statens historiska museum

Pl. 166

Litteratur: S. Welin, Skrivelse t. Riksantikvariern 22/7 1926, t. B. Thordeman 1/2 1927 (ATA); SHM inv.bil. 18.117; H. Wideen, Västsvenska vikingatidsstudier (1955), s. 213f.

Äldre avbildning: VHAA:s årsbok 1927, fig. 55; Wideen a.a.